

УСАГЛАШАВАЊЕ НАЦИОНАЛНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА СА МЕЂУНАРОДНИМ ДОКУМЕНТИМА И СТАНДАРДИМА У СУЗБИЈАЊУ КОРУПЦИЈЕ

Апстракт: Предмет овог рада ће бити анализа рејресивних аспектива корупције и то оној њиховој дела који се односи на усаглашавање нормативних решења са међународним документима и стандардима. Фокус рада ће бити на Конвенцији Уједињених нација против корупције (UNCAC), као и препорукама Групе држава Савета Европе за борбу против корупције (GRECO) дајим у оквиру истрајка евалуације Републике Србије од стране овој међународној тела (иособно у иолегу имунитета одређених категорија из иејој круја евалуације). Ови документи су ирејознаји као вредан предмет научне обраде, јер се чини да су их директиве Европске уније временом кудикамо „иојиснуле“. То је разлој из кој ће у мањој мери бити обрађена хармонизација срјској права са релевантним директивама (ишек у контексту Предлоја Директиве ЕУ о борби против корупције који се донекле ослања и на UNCAC). У вези са њим, биће дај и осврт на иојеницијално инкриминисање незаконитој бојађења. Прејисајавка је да адекватно разумевање и ирмена међународних стандарда моју дојринети ефикасној ирмени иојстојећих иројиса, али у оној мери у којој се „уклајају“ у иравну ирпороду домаћеј иравној система.

Кључне речи: корупција, коруптивна кривична дела, међународни документи и стандарди, UNCAC, GRECO, незаконито бојађење.

1. УВОД

Корупција представља скоро па „опште место“ у савременим правним, социолошким, економским, политичким... и уопште – свакодневним

* Доценткиња, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6324-487X>, jovana.banovic@fb.bg.ac.rs.

размишљањима. То не треба да чуди будући да њени корени сежу у далеку прошлост, а овај феномен је свеprisутан и данас. Оно што се мења су појавни облици који „иду у корак“ са развојем науке, технике и експанзијом у свим пољима друштвеног битисања. Тако се корупција означава као „константан безбедносни ризик“ како на националном, тако и на глобалном плану.¹

На самом почетку је неопходно учинити одређена терминолошка разјашњења. Корупција има превентивну и репресивну димензију. Прва се односи на активности усмерене на спречавање коруптивних деловања *пре* него до њих дође, док се друга тиче казнене реакције одн. сузбијања коруптивних понашања *након* што се десе. Заједнички назив за превентивне и репресивне активности представља термин „борба“ против корупције.²

Иако ова тема може деловати „испричано“ и понављајуће (што уистину и није грешка јер се о корупцији пише и говори „на дневном нивоу“), није сувишно подсетити на одређене међународне документе и стандарде који имају велику улогу унутар нормативног оквира усмереног на спречавање и сузбијање корупције. Примарни предмет рада је стога анализа Конвенције Уједињених нација против корупције – UNCAC³, као и препорука Групе држава Савета Европе за борбу против корупције (у даљем тексту: GRECO препоруке). Ипак, ни овај пут та обрада неће бити комплетна будући да ћемо се бавити само репресивним аспектима препознатим у овим инструментима (иако је реч о документима који се у већем делу тичу превенирања корупције). Према томе, у фокусу рада ће бити кривично-правна димензија корупције. У нешто мањој мери ћемо се осврнути и на релевантне директиве Европске уније (у даљем тексту: ЕУ) које чине саставни део међународног нормативног оквира од значаја за домаће право. Ту у првом реду мислимо на актуелни Предлог Директиве Европске уније

-
- 1 Б. Бановић, „Корупција као константни безбедносни ризик“, *Зборник радова – Друџа меморијална научна конференција „Предрај Марих“*, (ур. Н. Стекић и М. Милошевић), Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2023, 28.
 - 2 То је, између осталог, био и један од разлога измена пређашњег Закона о Агенцији за борбу против корупције из 2008. године који је замењен актуелним Законом о спречавању корупције – ЗСК, *Службени гласник РС*, бр. 35/2019, 88/2019, 11/2021 – аутентично тумачење, 94/2021 и 14/2022. Наиме, како је истицано у Предлогу Закона о спречавању корупције, ни назив старог закона није одговарао материји на коју се односи. И мимо тога што је уређивао правни положај, надлежност, организацију и рад Агенције, доминантно је садржао одредбе које се тичу превенције корупције. Из истоветних разлога је и Агенција за борбу против корупције понела садашњи назив – Агенција за спречавање корупције. Образложење Предлога Закона о спречавању корупције, http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/2019/1630-19.pdf, 30. март 2024.
 - 3 Изворни назив Конвенције је United Nations Convention against Corruption, скраћено: UNCAC, а потврђена је Законом о ратификацији Конвенције Уједињених нација против корупције, *Службени лист СЦГ – Међународни ујевори*, бр. 12/2005. У раду ћемо претежно користити скраћеницу изведену из оригиналног назива Конвенције.

о борби против корупције од 3. маја 2023 – Предлог Директиве ЕУ⁴ и то онај део који се односи на незаконито богаћење.

У раду се полази од претпоставке да је ваљано схватање међународних стандарда у контексту националног права, уз, разуме се, тековине домаћег правног система, од посебног значаја за функционисање једне земље. Нарочито јер корупција подрива неке од најважнијих функција једног друштва – социјалне, економске, правне, политичке, образовне, здравствене итд. Данас је интернационална призма својеврсна нужност. Она се огледа како у препознавању и прихватању државе ван властитих граница, тако и у инвестирању у њу и повезивању са другим актерима у различитим, казаћемо – здравим сферама деловања. Уосталом, са правне тачке гледишта, идеје тзв. „либералне конституционалне демократије“ су заједничке и за евроконтинентално и за англосаксонско право, па је утолико неопходно сагледати међународну визуру кроз национални амбијент.⁵

2. КОНВЕНЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ (UNCAC)

2.1. Опште напомене

UNCAC конвенција је усвојена у Њујорку 31. октобра 2003. године, а тадашња државна заједница Србија и Црна Гора ју је ратификовала 2005. године. Реч је о међународном уговору који се у домаћем правном систему примењује већ скоро две деценије. Иако се у овом раду бавимо његовим утицајем на материју кривичног права, вреди истаћи да се важност овог акта у пољу антикоруптивне регулативе огледа и у томе што се по први пут поред репресивних, помињу и превентивне мере.⁶

4 Пун назив на српском језику гласи: Предлог Директиве Европског парламента и Савета о борби против корупције, замени Оквирне одлуке Савета 2003/568/ПУП и Конвенције о борби против корупције у коју су укључени званичници Европских заједница или званичници држава чланица Европске уније и о изменама и допунама Директиве (ЕУ) 2017/1371 Европског парламента и Савета, односно на енглеском: Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on combating corruption, replacing Council Framework Decision 2003/568/JHA and the Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union and amending Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council, May 3, 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A234%3AFIN>, 1. април 2024.

5 Р. Васић, М. Јовановић, Г. Дајовић, *Увод у право*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2023, 250.

6 E. Carloni, R. Cantone, “Limits of Corruption Repression and New Prevention Policies“, *Understanding and Fighting Corruption in Europe – From Repression to Prevention* (eds. E. Carloni, M. Gnaldi), Springer, Switzerland, 2021, 7.

Као један од разлога за обраду овог документа смо истакли нешто мање, посебно научно проматрање његових решења. То не значи да се одредбе конвенције не помињу или занемарују, већ да се због готово целовите нормативне усклађености у погледу кривичног законодавства⁷ нека детаљнија анализа чини сувишном. Ипак, сама чињеница да су законске одредбе у великој мери усклађене са релевантним међународним актима не значи увек и њихову стварну ефикасност. Тако, примера ради, иако српско кривично законодавство инкриминише низ коруптивних кривичних дела која су прописана по узору на UNCAC, а систем генерално познаје и одговарајуће превентивне мере, глобални индекс перцепције корупције (CPI) у Србији је низак и у 2023. години износи 36 од 100 мерних јединица (поена).⁸ Према расположивим подацима за нашу земљу, овај индекс је у константном паду од 2016. године (од 2012. до 2016. године кретао се између 39 и 42), што већ и на први поглед евидентно указује на постојање проблема.

У језичком значењу, перцепција се одређује као „опажање, схватање“.⁹ И мада се може рећи да „доживљај“ као такав није довољно формално-правно утемељен за разматрање кривичноправних питања, корупција је у тој мери широк феномен да се мора сагледати и у друштвено-економском контексту. „Антикоруптивна сигурност“ према томе има утицаја на квалитет живота и могућности привредног раста дате земље. Управо UNCAC због своје распрострањености доприноси обухватном, униформном обликовању механизма борбе против корупције, што правно „тангира“ наведене сегменте.¹⁰

7 L. Đurović, T. P. Diligenski, *Analiza kompatibilnosti anti-korupcijskog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU i međunarodnim standardima*, Prevencija i borba protiv korupcije EuropeAid/138423/DH/SER/RS 2017/386–597, 2018, 21.

8 Corruption Perceptions Index, <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/srb>, 31. март 2024. Иако није савршен, овај систем мерљивости корупције је глобално усвојен и служи као општи показатељ „количине“ коруптивног деловања према оцени стручњака, пословних људи, невладиних организација, те на бази других извора података. Оцене се крећу од нула до 100, при чему нижа оцена значи већу корупцију и обрнуто – виша оцена претпоставља коруптивно чистије друштво. Ове податке, између осталих прикупљају Светска банка и Светски економски форум.

Мада се објективни подаци о коруптивним активностима тешко прикупљају и на националном, а посебно међународном нивоу, указује се на то да корупција „заробљава“ државу и њене основне функције, јавне и приватне интересе..., и мимо њених граница. G. Brooks et al., *Preventing Corruption Investigation, Enforcement and Governance*, Palgrave Macmillan, UK and US, 2013, 43, 132. То несумњиво утиче на инвестициона улагања и привредни раст земље.

9 М. Вујаклија, *Лексикон сѝраних речи и израза*, Просвета, Београд, 2009, 743.

10 L. Pasculli, N. Ryder, "The global anti-corruption framework Lights, shadows and prospects", *Corruption, Integrity and the Law Global Regulatory Challenges* (eds. N. Ryder, L. Pasculli), Routledge, London and New York, 2020, 4–7.

2.2. Кривичноправне одредбе и сузбијање корупције

Треће поглавље UNCAC конвенције се непосредно односи на репресивне мере. Под називом „криминализација/инкриминисање и спровођење закона“ предвиђа низ кривичних дела у погледу којих постоји обавеза уношења у кривично законодавство или разматрање њиховог прописивања (чл. 15–25 UNCAC). У најкраћем, српски Кривични законик – КЗ,¹¹ познаје све конвенцијом „захтеване“ инкриминације (обавезујуће и необавезујуће), сем незаконитог богаћења о чему ће бити речи у наставку. Из групе кривичних дела против службене дужности или „тврдог језгра антикорупције“ то су: злоупотреба службеног положаја (чл. 359 КЗ), трговина утицајем (чл. 366 КЗ), примање мита (чл. 367 КЗ) и давање мита (чл. 368 КЗ). Надаље, и нека кривична дела против привреде спадају у круг коруптивних дела: злоупотреба положаја одговорног лица (чл. 227 КЗ); примање мита у обављању привредне делатности (чл. 230 КЗ) и давање мита у обављању привредне делатности (чл. 231 КЗ). Потом, ту су и дела из групе кривичних дела против изборних права: давање и примање мита у вези са гласањем (чл. 156 КЗ), повреда тајности гласања (чл. 160 КЗ) и уништавање докумената о гласању (чл. 162 КЗ); као и спречавање и ометање доказивања (чл. 336 КЗ) из главе кривичних дела против правосуђа.¹²

Интересантно је приметити да се за потребе извештавања европских институција од стране јавних тужилаштва и судова, а која се доставља преко Министарства правде, води статистика која обухвата 13 коруптивних кривичних дела. Поред већ наведених дела из чланова 160, 227, 230, 231, 359, 366, 367 и 368 КЗ, то су и: злоупотреба у вези са јавном набавком (чл. 228 КЗ), злоупотреба у поступку приватизације (чл. 228а КЗ), закључење рестриктивног споразума (чл. 229 КЗ), превара у служби (чл. 363 КЗ) и проневера (чл. 364 КЗ).¹³ Може се приметити да је ова статистика проширена кривичним делима корупције која погађају, по слову конвенције – приватни сектор. Међутим, не треба изгубити из вида да Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције – ЗОНДО,¹⁴ у чл. 2 предвиђа најшири обим кривичних дела која се, барем у организационом смислу сматрају коруптивним.

Видљиво је да списак коруптивних кривичних дела превасходно обухвата кривична дела против службене дужности и привреде, као и поједина кривична дела из других глава (против изборних права или правосуђа).

11 Службени гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

12 N. Delić, „Krivičnopravni aspekt borbe protiv korupcije“, *Finansijski kriminalitet i korupcija* (ur. J. Kostić, A. Stevanović), Institut za uporedno pravo, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2019, 8.

13 Статистика коруптивних кривичних дела, <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/33769/statistika-koruptivnih-krivicnih-dela-phi>, 31. март 2024.

14 Службени гласник РС, бр. 94/2016, 87/2018 – др. закон и 10/2023.

Чак и ове прегледне „варијације“ у погледу „коруптивне листе“ нису до-следне што, како нам се чини, не говори о немоћи да се једно дело одреди као коруптивно, колико о томе да ове активности погађају заиста широк круг најважнијих правом заштићених добара. Томе у прилог иде и дефиниција из чл. 2 ст. 1 тач. 1 ЗСК која корупцију одређује као „однос који настаје коришћењем службеног или друштвеног положаја или утицаја ради стицања недозвољене користи за себе или другога“. Дакле, у коруптивним деловањима се преламају јавни и приватни интереси, правног или друштвеног карактера, а у циљу уживања погодности.

Када су у питању кривичне санкције (чл. 30 UNCAC), може се рећи да су казнени распони прописани у складу са тежином ових кривичних дела. На тај начин се није значајно одступило од кохерентности домаћег правног система у погледу деловања начела законитости, што је уосталом била и интенција доносиоца конвенције. И правила о могућности условног отпуста из чл. 46 ст. 2 КЗ уважавају одредбе UNCAC и изричито помињу кривична дела примања и давања мита, те осуде у складу са надлежношћу државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и тероризма. Поред тога, у склопу система мера безбедности, КЗ познаје забрану вршења позива, делатности и дужности (чл. 85). Имајући у виду одредбе UNCAC из чл. 31 о замрзавању, заплени и конфискацији имовине, примарну улогу у овој области има Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела – ЗОИПКД.¹⁵ Иако ЗОИПКД исцрпно уређује материју привременог и трајног одузимања имовине, не треба губити из вида ни опште одредбе КЗ о одузимању имовинске користи (чл. 91–93), као и њихов однос са процесноправним одредбама о остваривању имовинскоправног захтева (чл. 252–260 Закона о кривичном поступку – ЗКП).¹⁶

Чл. 27 UNCAC се бави општим институтима. Тако је кажњавање саучесника могуће по општим правилима из КЗ, па су и у том делу уважени обавезни захтеви конвенције. Питање кажњивости покушаја кривичних дела предвиђених конвенцијом је формулисано факултативно, али се без обзира на то могу применити постојеће кривичноправне норме. Код последичних кривичних дела, с обзиром на прописане казнене распоне то може бити учињено већ на нивоу опште одредбе о кажњавању покушаја (чл. 30 КЗ),¹⁷ док код појединих кривичних дела због „довршене“ природе делатности покушај и није могућ.¹⁸

15 Службени гласник РС, бр. 32/2013, 94/2016 и 35/2019.

16 Службени гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.

17 Нпр. кривично дело злоупотребе службеног положаја из чл. 359 КЗ. М. Милошевић, *Кривично право – посебни део: изабране инкриминације за студије наука безбедности*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2022, 240.

18 Нпр. кривична дела примања (чл. 367 КЗ) и давања мита (чл. 368 КЗ). Н. Делић, *Кривично право Посебни део*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2021, 422, 425.

Усаглашеност правила о одговорности правних лица за кривична дела је, барем до доношења Закона о одговорности правних лица за кривична дела – ЗОПЛКД,¹⁹ била спорна.²⁰ Уз грађанскоправне санкције и управноправне мере, доношењем овог закона је заокружен систем одговорности правних лица и за кривична дела (чл. 26 UNCAC). Друго је питање фактичке примене ЗОПЛКД. Стога се у литератури с правом поставља питање зашто изостаје чешћа примена одредаба о одговорности правних лица за кривична дела.²¹

Надаље, интересантна је одредба чл. 28 UNCAC конвенције у којој налазимо обресе англосаксонског права. Њоме се практично „оправдава“ одступање од начела кривице прописивањем неког вида посредног утврђивања знања, намере или сврхе кроз тзв. објективне чињеничне околности. Сврха ове одредбе је да олакша доказивање коруптивних радњи учинилаца применом оних механизма које бисмо, преведено на конструкте домаће јудикатуре, назвали „околностима конкретног случаја“²².

Поред материјалноправних одредаба, у овом поглављу се налазе и оне процесног, али и организационог карактера, а тичу се кривичног гоњења и суђења; заштите сведока, вештака, оштећених; заштите узбуњивача; специјализације правосудних органа; сарадње са државним органима и приватним сектором.²³ У принципу, ради се о примени општих правила која

19 *Службени гласник РС*, бр. 97/2008.

20 Д. Коларић, „Корупција и одговорност правних лица за кривична дела“, *Наука, безбедносћ, полиција*, 2/2006, 111.

21 М. Милошевић, *op. cit.*, 126.

22 Ј. Бановић, *Двојна природа нехајна у кривичном праву*, докторска дисертација, Универзитет у Београду – Правни факултет, 2022, 115–116.

23 Чл. 40 UNCAC говори о „обавези држава уговорница да, у случају вођења истраге о кривичним делима предвиђених овом конвенцијом у својој земљи, обезбеде у оквиру свог унутрашњег правног система одговарајуће механизме за превазилажење препрека које би се могле појавити због примене прописа о банкарској тајни“. Иако се сусрећу мишљења да у погледу чувања банкарске тајне треба изричито прописати основ по ком она не представља препреку за кривично гоњење коруптивних кривичних дела (вид. у: L. Đurović, T. P. Diligenski, *op. cit.*, 22), сматрамо да то није нужно. Наиме, у чл. 46 Закона о банкама – ЗОБ, *Службени гласник РС*, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015, дефинисана је банкарска тајна, а чл. 48 ЗОБ исцрпно наводи изузетке од обавезе њеног чувања (између осталог, ти разлози су и: постојање одлуке или захтева надлежног суда; као и изузеци учињени за потребе министарства надлежног за унутрашње послове, органа надлежног за борбу против организованог криминала и органа надлежног за спречавање прања новца). Иако ове одредбе нису део кривичног законодавства, а по „слову конвенције“ то и није неопходно, већ је довољно је да буду у оквиру „домаћег правног система“, системским тумачењем долазимо до закључка да је готово неспорно да у нашем праву обавеза чувања банкарске или пословне тајне не може превагнути у односу на интересе вођења кривичног поступка. Уосталом, и у чл. 240 КЗ инкриминисано је одавање пословне тајне али у контексту заштите њеног „ексклузивитета у привредном пословању“. Више о томе: М. Милошевић, *op. cit.*, 126–133; Ј. Бановић, „Казненоправна димензија пословне тајне у светлу новог

важе за све учеснике у кривичном поступку и која се без нарочитих проблема примењују и у погледу гоњења окривљених за коруптивна кривична дела у складу са ЗКП. Доношењем ЗОНДО, извршена је додатна „специјализација“ у организационом смислу, па тако у погледу коруптивних кривичних дела постоје два режима кривичног гоњења и суђења. Један, на бази чланова 2 и 13 ЗОНДО и други, по основу чланова 3 и 4 ЗОНДО. У првом случају, за коруптивна кривична дела надлежна су посебна одељења виших јавних тужилаштава и посебна одељења виших судова за сузбијање корупције у Београду, Нишу, Краљеву и Новом Саду, као и организациона јединица МУП-а надлежна за сузбијање корупције.²⁴ У другом случају, предвиђена је надлежност јавног тужилаштва за организовани криминал, посебног одељења Вишег и Апелационог суда у Београду за организовани криминал, те организационе јединице МУП-а надлежне за сузбијање организованог криминала.²⁵ Делокруг рада ових органа обухвата одређена коруптивна кривична дела која изврше лица са „посебним службеним својством“ када су у питању кривична дела против службене дужности²⁶

Закона о заштити пословне тајне“, *Савремени проблеми правној сисџема Србије – Прилози пројекџу 2022.* (ур. М. Живковић, М. Лукић Радовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2023, 259–270.

- 24 То су следећа кривична дела: 1) кривична дела организованог криминала; 2) убиство представника највиших државних органа (члан 310. КЗ) и оружана побуна (члан 311. КЗ); 3) кривична дела против службене дужности (чл. 359. и чл. 361. до 368. КЗ) и давање и примање мита у вези са гласањем (члан 156. КЗ); 4) кривична дела против привреде (чл. 223, 223а, 224, 224а, 227, 228, 228а, 229, 230, 231, 232, 232а, 233, члана 235. став 4, чл. 236. и 245. КЗ); 5) тероризам (члан 391. КЗ), јавно подстицање на извршење терористичких дела (члан 391а КЗ), врбовање и обучавање за вршење терористичких дела (члан 391б КЗ), употреба смртоносне направе (члан 391в КЗ), уништење и оштећење нуклеарног објекта (члан 391г КЗ), финансирање тероризма (члан 393. КЗ) и терористичко удруживање (члан 393а КЗ); 6) кривична дела против државних органа (члан 322. ст. 3. и 4. и члан 323. ст. 3. и 4. КЗ) и кривична дела против правосуђа (чл. 333. и 335, члан 336. ст. 1, 2. и 4. и чл. 336б, 337. и 339. КЗ), ако су извршена у вези са кривичним делима из тач. 1) до 5) овог члана.
- 25 Реч је о кривичним делима: 1) из члана 2. тач. 1), 2) и 5) овог закона; 2) кривичним делима против службене дужности (чл. 359, 366, 367. и 368. КЗ), када је окривљени, односно лице којем се даје мито, службено или одговорно лице које врши јавну функцију; 3) кривичним делима из члана 2. тачка 4) овог закона ако вредност имовинске користи односно вредност јавне набавке прелази прописане износе; 4) кривичним делима из члана 2. тачка б) овог закона ако су извршена у вези са кривичним делима из тач. 1) до 3) овог члана; 5) прање новца (члан 245. КЗ) у случају ако имовина која је предмет прања новца потиче из кривичних дела из тач. 1) до 4) овог члана.
- 26 Службено или одговорно лице које врши јавну функцију на основу избора, именована или постављена од стране Народне скупштине, председника Републике, Владе, опште седнице Врховног суда, Високог савета судства или Високог савета тужилаштва.

или уколико имовинска корист премашује одређени износ у вези са коруптивним кривичним делима против привреде.²⁷

2.3. Кривично дело незаконитог богаћења – UNCAC и Предлог Директиве ЕУ о борби против корупције

Члан 20 UNCAC предвиђа да „свака држава уговорница треба да, у зависности од устава и основних начела правног система, размотри могућност усвајања законских и других потребних мера како би предвидела као кривично дело незаконито богаћење, учињено намерно, односно знатно увећање имовине јавног функционера које он не може разумно објаснити с обзиром на његова законита примања”. Српско кривично право не предвиђа ову инкриминацију, а од 186 држава потписница UNCAC конвенције, познаје је око 50 земаља, углавном оних „у развоју“. На тлу Европе, ово кривично дело прописују Литванија и Северна Македонија,²⁸ док је упадљиво одсуство кривичног санкционисања незаконитог богаћења на територији Северне Америке и у земљама Западне Европе.²⁹

Пратећи генезу UNCAC, уочљиво је да контроверзе у погледу кривичног дела незаконитог богаћења сежу још у период почетних преговора. Мишљења су била подељена између оних да од инкриминисања овог понашања треба одустати и оних – да се предметно деловање санкционише административним мерама.³⁰

Иако је неспорно да корупцију треба санкционисати и у ситуацијама када је очито да „стил живота“ одудара од законитих прихода, постоје одређени нормативни недостаци који онемогућавају имплементацију кривичног дела незаконитог богаћења без претходне свеобухватне анализе.³¹ Са једне стране, то су мањкавости законског описа кривичног дела као таквог, а са друге, темељни принципи у вези са сукобом индивидуалних и колективних права.

27 Када вредност имовинске користи прелази 200.000.000 динара, односно ако вредност јавне набавке прелази 800.000.000 динара.

28 За анализу модела заступљених у овим државама, више у: С. Plaicarsky, *Nezakonito bogacenje – Analiza modela u Republici Srbiji*, Prevencija i borba protiv korupcije EuropeAid/138423/DH/SER/RS 2017/386–597, 2019, 7–10. О одлуци Уставног суда Литваније о уставности кривичног дела незаконитог богаћења: *ibid.*, 26–28.

29 Z. Stojanović, "Illicit enrichment of public officials as a criminal offence?", *Časopis Studia Iuridica Montenegrina*, 1/2019, 24–25; L. Muzila et al., *On the Take Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption*, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, Washington DC, 2012, 9.

30 L. Muzila et al., *ibid.*

31 То је посебно тешко када је коруптивно понашање „културно условљено“ и када је нпр. плаћање за „завршавање посла испод руке“ начин функционисања једног друштва. V. Ruggiero, "Italy Who corrupts whom?", *Corruption and Organized Crime in Europe Illegal partnerships* (eds. P. Gounev, V. Ruggiero), Routledge, London and New York, 2012, 159.

Када је реч о потенцијалном легислативном формулисању обележја бића, проблем се јавља у њиховој неодређености која због начела законитости није пожељна у кривичном праву. То се првенствено тиче радње извршења будући да лако може „склизнути“ у радњу неког другог кривичног дела. С тим у вези, упитан би био и домаћа кривице јер не би било посве јасно шта треба да обухвати.³² Надаље, на кривичнопроцесном нивоу не би било лако оправдати пребацавање терета доказивања на „разумно објашњење“; одступање од права на пасивну одбрану одн. одбрану ћутањем на захтев за самооптуживањем; као и материјалноправно задирање у претпоставку невиности уопште.³³ Овај потоњи разлог отвара пут разматрању другог аспекта који се односи на фундаменталне постулате једног система. Наиме, овде се јавља проблем „нормативне хијерархије извора“ на релацији традиционалних и индивидуалних и новијих и колективних права. Либерална оријентација модерних кривичноправних система у први план ставља персонална права, а тек онда, супсидијарно, оних добара која припадају групи тј. заједници. Међутим, оправдано се указује да смо дошли у стадијум правног развоја када се не може тврдити да универзална добра „тек тако“ извиру из личних, већ да имају своју „аутономну вредност“.³⁴ На примеру заштите од корупције, такав „однос снага“ би се одмерио између претпоставке невиности као дела права на правично суђење које припада појединцу и права на друштво без корупције које ужива заједница. Не улазећи у детаљнија разматрања у контексту тзв. оптимизације права у циљу опредељења за делотворније решење, у литератури се наилази на закључак да право на правично суђење није неограничено и да не може тек тако дерогирати право на друштво без корупције.³⁵

У државама ЕУ се као разлог за неинкриминисање овог кривичног дела претежно наводи да је то у супротности са њиховом правном традицијом или да поседују довољно других, ефикасних механизма за супротстављање корупцији.³⁶ У том смислу ћемо на овом месту поменути нови Предлог Директиве ЕУ чији је поступак усвајања у току. У вези са одредбама UNCAC конвенције се управо у образложењу Предлога указује да ЕУ, колико је то могуће, треба да изађе изван *минималних захтева* (подв. аут.) и усвоји додатне мере борбе против корупције, а како је то утврђено 2021. године на Општој скупштини Уједињених нација. Чини се да управо ова сугестија скреће пажњу на аргументе (и настоји да их превазиђе) да увођење незаконитог богаћења није обавеза, те да би инкриминисањем овог дела нека

32 I. Radisavljević, „Krivično delo nezakonitog bogaćenja“, *Kaznena reakcija u Srbiji XI deo* (ur. Đ. Ignjatović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd, 2021, 318–319.

33 Z. Stojanović, *op. cit.*, 27–30.

34 И. Вуковић, *Кривично право Ойшійи гео*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2021, 2–3.

35 N. Kofele-Kale, *Combating Economic Crimes – Balancing Competing Rights and Interests in Prosecuting the Crime of Illicit Enrichment*, Routledge, London and New York, 2012, 141–144.

36 C. Plaicarsky, *op. cit.*, 7.

основна права била угрожена. Осим тога, Европска комисија је у циљу подробног испитивања и адекватног обликовања Предлога Директиве из одговора на упитник који је прослеђен чланицама, закључила да се незаконито богаћење и даље ретко познаје, те да је свега осам држава чланица пријавило неки облик *покривености* овог понашања у националном законодавству (подв. аут).³⁷ То, међутим, и даље не значи да су чланице у своје право уврстиле предметно кривично дело као такво. Отуд се у чл. 13 Предлога Директиве нашло унеколико специфично решење под називом „богаћење из коруптивних кривичних дела“. Њиме се предвиђа да „државе чланице треба да предузму потребне мере како би осигурале да се намерно стицање, поседовање или коришћење имовине за коју јавни функционер зна да је стечена извршењем било ког кривичног дела из чланова од 7 до 12 и чл. 14 Предлога³⁸, кажњава као кривично дело, без обзира на то да ли је јавни функционер учествовао у извршењу тог кривичног дела“. Предлог санкције предвиђен је чл. 15 којим се одређује доња граница казне затвора у трајању од најмање четири године. У разлозима датим у Предлогу наводи се да су Директивом (ЕУ) 2018/1673 од 23.10.2018. о борби против прања новца кривичним правом утврђена основна правила о инкриминисању прања новца и одређено је да би корупцију требало сматрати предикатним кривичним делом прања новца. Међутим, по тој Директиви чланице нису обавезне да инкриминишу стицање, поседовање или употребу имовине стечене корупцијом ако је лице учествовало у кривичном делу из ког потиче имовина („прање новца за личну употребу“). Управо се овим Предлогом Директиве уводи такав циљани захтев у виду „богаћења од корупције“. Јавно тужилаштво би у том случају требало да докаже везу између имовине и учествовања у корупцији, на исти начин као што примера ради доказује коруптивно деловање као предикатно кривично дело за потребе прања новца.³⁹ Додатно, обавеза пријаве прихода јавних функционера би олакшала

37 У Републици Србији се та „покривеност“ огледа у одредбама Закона о утврђивању порекла имовине и посебном порезу – ЗУПИПП, *Службени гласник РС*, бр. 18/2020 и 18/2021. Наиме, порески органи су ти који утврђују да ли постоји несразмера између увећања имовине и прихода физичког лица. У случају постојања такве несразмере „санкција“ је утврђивање пореске обавезе у односу на ту имовину према посебној пореској стопи од 75%.

38 То су кривична дела: примања и давања мита у јавном и приватном сектору, пронавере, трговине утицајем, злоупотребе службеног положаја и положаја одговорног лица, спречавања и ометања доказивања.

39 С тим у вези је интересантна је и пракса Европског суда за људска права. У предмету *Zschüschen v. Belgium*, 23572/07 од 02.5.2017. заузет је став да код кривичног дела прања новца не постоји обавеза описа конкретне незаконите делатности из које потиче имовина, јер то и није предмет оптужбе за конкретно кривично дело. Штавише, у наведеном случају недостатак убедљивог објашњења порекла новца на банковном рачуну као такав не води ни кршењу његових права на правично суђење, поштовање претпоставке невиности, забране самооптуживања и генерално – права на одбрану.

„поређење“ законите и незаконите имовине.⁴⁰ Остављајући по страни опсежнију анализу предлога овог решења (бар до коначног усвајања Предлога), може се приметити да оно представља неки вид компромиса између необавезујућих одредаба UNCAC у погледу незаконитог богаћења и потребе за превазилажењем те необавезности санкционисањем коруптивног деловања на бази постојања несразмерне имовине јавних функционера. Уз то, овакво кривично дело би због обележја „коруптивног предзнања“ представљало својеврсну мешавину кривичних дела прикривања, прања новца, па и непријављивања кривичног дела и учиниоца, додајући на то сва она теоријска и практична питања која у себи носи концепт предикатних кривичних дела,⁴¹

40 А на основу чл. 101 ЗСК и отворила простор за још једно кривично дело које чини „јавни функционер уколико супротно одредбама овог закона не пријави Агенцији за спречавање корупције имовину и приходе или даје лажне податке о имовини и приходима, у намери да прикрије податке о имовини и приходима“.

41 У литератури тако: N. Kofele-Kale, *op. cit.*, 3.

Када је у питању кривично дело прања новца, поменућемо само део практичних дилема. Након измена Кривичног законика којима је део законског описа „са знањем да та имовина потиче од кривичног дела“, замењен „знањем да потиче од криминалне делатности“, постало је јасније да извор имовине не мора да буде кривично дело у формалном смислу, већ нека криминална активност – прекршај, привредни преступ и сл. Међутим, и та делатност мора да буде утврђена у кривичном поступку, па „чињеница да окривљени није доставио довољно доказа о пореклу новца сама за себе не може водити закључку да новац потиче од криминалне делатности, будући да је у конкретном случају у питању кривични поступак у коме је терет доказивања на тужиоцу“. Решење Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 557/21 од 13.6.2022. и Пресуда Вишег суда у Београду – ПОСК КПО4 бр. 20/20 од 10.02.2021 – Из Билтена Вишег суда у Београду, бр. 93/2022.

Са друге стране, извесни проблеми се могу јавити у тумачењу међународних и домаћих извора у вези са разумевањем синтагми „кривично дело“ и „криминална делатност“, мада се то и не чини као нарочита недоумица у домаћој пракси. Тако, „у погледу постојања елемента ‘криминалне делатности’... неопходно је и довољно да имовина потиче из криминалне делатности и да је окривљени то знао, а није нужно да се опише и утврди конкретна криминална делатност која је извор имовине, односно... потребно је само утврдити да постоји незаконито порекло имовине“. У наставку образложења цитиране пресуде се истичу и одредбе Варшавске конвенције ратификоване Законом о потврђивању Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, *Службени гласник РС*, бр. 19/09. У том смислу суд указује на одредбе по којима изрицање пресуде којом се неко оглашава кривим за прање новца сходно чл. 10 Варшавске конвенције, треба да буде могуће где год је доказано да имовина води порекло од кривичног дела у стицају, *с њим и њо не мора нужно да буде ирецизно усјановљено о ком је кривичном делу реч*. Треба додати и претходни став истог члана који предвиђа да „претходно или истовремено изрицање осуђујуће пресуде неком лицу за кривично дело у стицају (предикатно дело, прим. аут.) није предуслов за изрицање пресуде којом се оглашава кривим за прање новца. Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 558/23 од 28.9.2023. и Пресуда Вишег суда у Београду, ПОСК К. По4 бр. 28/22 од 29.12.2022 – из Билтена Вишег суда у Београду, бр. 94/2023.

али и легислативног формулисања помало необичног законског описа уопште. Било како било, све време треба имати на уму и оправдану доктринарну бојазан о не тако ретком неразумевању сржи корупције и скретању пажње са њених главних компоненти до којих каткад може довести погрешно подвођење неких случајева, који то суштински нису, под коруптивно деловање.⁴²

*

Правна регулатива UNCAC је претежно инкорпорирана у српско кривично законодавство. Према томе, у смислу даљег нормативног усклађивања нема „претераног посла“. Али, оно где има простора за унапређење је боља примена постојећих одредаба. Међутим, то становиште није адресирано само пут наше земље. Општа је препорука неопходности реформе UNCAC и то првенствено у смислу бољих механизма надзора над применом и спровођењем Конвенције.⁴³ Поред тога, како стоји у образложењу поменутог Предлога Директиве – и он се заснива управо на запажањима и примерима најбоље праксе прикупљенима у оквиру Механизма за преиспитивање спровођења UNCAC.

3. ПРЕПОРУКЕ ГРУПЕ ДРЖАВА САВЕТА ЕВРОПЕ ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ (GRECO)

3.1. Опште напомене о „круговима евалуације“

Србија је чланица Групе држава Савета Европе за борбу против корупције од 2003. године, што се, с обзиром на временски период, поклапа са усвајањем UNCAC. Стога делује да има основа спојити њихову научну обраду и због дводеценијског трајања у нашем систему. GRECO врши процену и надзор над применом две конвенције и додатног протокола. У кривичноправној материји, то су: Закон о потврђивању Кривичноправне конвенције о корупцији – КПКК,⁴⁴ и Закон о потврђивању Додатног протокола уз Кривичноправну конвенцију о корупцији – ДПКПКК.⁴⁵ Када је реч о накнади штете настале као последице коруптивних радњи, релевантан је Закон о потврђивању Грађанскоправне конвенције о корупцији – ЗГКК.⁴⁶

42 А. Илић, *Медији, криминалистеј и судови*, Службени гласник и Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2018, 64.

43 Тако: L. Pasculli, N. Ryder, *op. cit.*, 9.

44 *Службени лист СРЈ – Међународни ујовори*, бр. 2/02, *Службени лист СЦГ – Међународни ујовори*, бр. 18/05; *Criminal Law Convention on Corruption (1999), ETS 173*.

45 *Службени гласник РС*, бр. 102/07; *Additional Protocol to the Criminal Law Convention on Corruption (2003), ETS 191*.

46 *Службени гласник РС – Међународни ујовори*, бр. 102/2007; *Civil Law Convention on Corruption (1999), ETS 174*.

Извештај о усклађености донет на основу заједничког првог и другог круга евалуације објављен је 2006. године, трећег 2010, четвртог 2015. и „најсвежијег“ петог круга процене – 2022. године.⁴⁷ Предмет првог круга евалуације је „општег карактера“ и дотиче остваривање принципа независности и специјализације националних органа у превенцији и спречавању корупције. Други круг се тиче привременог и трајног одузимања имовине проистекле из коруптивних кривичних дела, реформе јавне управе, превенције корупције у вези са делатностима правних лица, усклађивања пореског и финансијског законодавства, те препознавања веза између организованог криминала, корупције и прања новца. Трећи круг евалуације доминантно се односи на прописивање инкриминација предвиђених Кривичноправном конвенцијом о корупцији и Додатног протокола уз њу, као и финансирања политичких странака.⁴⁸ Четврти круг обухвата мере спречавања корупције у односу на народне посланике, судије и јавне тужиоце. Пети круг испитује спречавање корупције и јачање интегритета у оквиру органа централне власти (на највишим извршним функцијама) и органа за спровођење закона.

Најопштије говорећи, на бази првог, другог и трећег круга су испуњене готово све препоруке. На лошије резултате указано је у четвртном кругу првенствено због недовољног степена независности правосуђа од извршне и законодавне власти. Међутим, у последњем извештају о усклађености се истиче да су скорашње измене Устава допринеле извесном бољитку (због измене начина избора судија и јавних тужилаца). Одредбе о међународној правној помоћи у кривичним стварима су неизоставан сегмент ових аката. Може се рећи да је домаће право тројако регулисано у том делу – путем уговора, Закона

47 Извештаји о усклађености – GRECO препоруке: I, II, III, IV и V круг евалуације, <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/serbia>, 6. април 2024.

48 Заједничко за прва три круга евалуације је указивање на неопходност објективне анализе и процене у домену превенције. У њима се апострофира потреба увођења службеника који ће надгледати примену предметних конвенција у њиховом превентивном делу. Осим тога, стандард ИСО 370001 се односи на успостављање планова и процедура управљања ризицима од корупције унутар јавне управе. Њихова сврха је анализа активности, идентификација ризика, утврђивање оног који је подношљив, а који постојећи, те одређивање мера по принципу „cost-benefit“ анализе. E. Carloni, R. Cantone, *op. cit.*, 18–19.

Српски Закон о полицији – ЗП, *Службени гласник РС*, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018 у чл. 230б предвиђа спровођење анализе ризика од корупције унутар МУП-а која подразумева стварање јединствене методологије на основу које се препознају, идентификују и процењују ризици од корупције и утврђују институционални и појединачни фактори који омогућавају корупцију, те сачињавање препорука и мера неопходних за спречавање, ублажавање и елиминисање вероватноће појаве корупције или последица корупције као и контролу примене мера, те ревизију ризика и поновну процену ризика од корупције уколико се укаже потреба. Ову анализу врши Сектор унутрашње контроле у сарадњи са Агенцијом за спречавање корупције.

о међународној правној помоћи у кривичним стварима – ЗМППКС,⁴⁹ и правила реципроцитета. И мада је реч о важним питањима, због граница овог рада задржаћемо се на репресивним аспектима у најужем смислу.

3.2. Поглед на одређене кривичноправне аспекте

Кривична дела која су обухваћена КПКК и ДПКПКК су: примање и давање мита који се односе на службена лица и страна службена лица – јавне функционере, носиоце правосудних функција, народне посланике, арбитрае...; примање и давање мита у приватном сектору; потом трговина утицајем; прање новца који потиче из коруптивних кривичних дела; као и „рачуноводствена“ кривична дела у вези са вршењем или прикривањем претходних кривичних дела (зло)употребом фактура или других рачуноводствених докумената. У принципу, реч је противправним понашањима која се у великој мери и по својој суштини поклапају са оним што је предвиђено UNCAC конвенцијом, па ћемо се зато осврнути на неколико досадашњих GRECO препорука без детаљније анализе самих инкриминација.

Капитална питања првог и другог круга евалуације су се односила на примену актуелног ЗКП-а, потом специјализацију државних органа у борби против корупције, примену посебних доказних радњи, али и доношење ЗОИПКД, што су препоруке које су у међувремену потпуно примењене.

Предмет трећег круга евалуације биле су одредбе КПКК и ДПКПКК које су оцењене примењеним у великој мери. Оно што је било спорно односило се на одредбе КЗ о територијалном важењу и услов двоструке кажњивости коруптивних кривичних дела у односу на дела која учине страни држављани у иностранству, а што укључује и међународне званичнике који су српски држављани. У теоријском смислу, реч је о тзв. допунским принципима просторног важења будући да се ради о примени српског права на дела учињена у иностранству.⁵⁰ Поред тога, препоруке измена кривичног законодавства су обухватале проширење радње извршења примања и давања мита и на радње службених лица које нису непосредно везане за обављање службене делатности, као и омогућавање одговорности арбитра и поротника у иностраним телима. Потом, у вези са делима подмићивања у приватном сектору препорука се тицала ширења круга лица која могу одговорати по овом основу, а на темељу фактичког обављања послова за правно лице. На крају, предложено је укидање одредбе по којој се дати мито могао вратити лицу уколико је оно пријавило дело пре него је откривено због чега може бити и ослобођено од казне. Управо су изменама КЗ из 2012. године (објављене у Сл. гласнику 121/12) уважене ове препоруке, па су тако мењане следеће одредбе. О просторном важењу – где у погледу посебних услова

49 Службени гласник РС, бр. 20/2009.

50 Више о просторном важењу: И. Вуковић, *op. cit.*, 25–32.

одговорности за дела учињена у иностранству услов двоструке кажњивости није неопходан када постоји одобрење (сада) врховног јавног тужиоца или је то предвиђено потврђеним међународним уговором (чл. 10 ст. 2 КЗ).⁵¹ Радња коју службено лице предузима више није само она у оквиру његових овлашћења, већ и она која је „у вези са службеним овлашћењем“ (нпр. чл. 367, 368 КЗ). Проширени су појмови страног службеног лица који обухвата арбитра и поротнике (чл. 112 ст. 4 КЗ) и одговорног лица (чл. 112. ст. 5 КЗ), а одредбе о враћању примљеног мита су брисане наведеним изменама.

Четврти круг евалуације се превасходно односи на положај и организацију појединих правосудних и законодавних фигура – изузеће јавних тужилаца и судија, те имунитет народних посланика. У погледу конкретне кривичне одговорности народних посланика истиче се кривично дело из споредног законодавства, односно могућност одговорности због непријављивања имовине и прихода или давање лажних података о имовини и приходима. Слична запажања се јављају и у петом кругу. Тако се међу најчешћим кривичним делима издвајају: примање мита, трговина утицајем, злоупотреба службеног положаја и кривично дело из чл. 101 ЗСК. Прописане казне затвора и правне последице осуде (престанак радног односа и забрана вршења друге јавне функције) се односе на све јавне функционере.⁵²

Како је највећи део „репресивних питања“ по оцени GRECO усвојен и усклађен, осврнућемо се на XIV препоруку последњег, петог круга евалуације. Њоме се сугерише ревизија имунитета члановима Владе, како би се изричито искључила кривична дела повезана са корупцијом; те проширење надлежности Тужилаштва за организовани криминал на све особе на највишим извршним функцијама, укључујући председника, за кривична дела против службене дужности уз адекватну попуњеност особљем како би испуњавало своју улогу. А да бисмо сагледали у којој мери је могуће уважити сугестију о ревидирању „Владиног имунитета“, предлоге о организационом делу ћемо оставити по страни и изложити релевантне законске одредбе и неке доктринарне ставове о овом институту.

Пре свега, имунитет представља мешовиту, уставно-кривичну категорију. Одредбе о имунитету су садржане у Уставу Републике Србије – Устав,⁵³ али су његова дејства кривичноправна. Уставноправне одредбе о имунитету чланова Владе се везују за решење о имунитету народних посланика. Тако, према чл. 134 „Председник Владе и члан Владе не одговарају за мишљење изнето на седници Владе или Народне скупштине, или за гласање на седници Владе“, а „уживају имунитет као народни посланик“. О њиховом имунитету одлучује Влада. Према чл. 103 Устава, „народни посланик не може бити

51 У том смислу су се изјаснили и српски државни органи одговарајући на ову препоруку. L. Đurović, T. P. Diligenski, *op. cit.*, 12.

52 С обзиром на то да се јавним функционерима по важећим прописима не сматрају шефови кабинета и специјални саветници, IV препорука петог евалуативног круга се односи на измене у том правцу.

53 *Службени гласник РС*, бр. 98/2006 и 115/2021.

позван на *кривичну или друћу одговорност* за изражено мишљење или гласање у вршењу своје посланичке функције“. Уколико се позвао на имунитет, „не може бити ни *притворен*, нити се против њега може водити *кривични или друћу процес* у коме се може изрећи казна затвора⁵⁴“, ако такве радње није одобрила Народна скупштина. Изузетак постоји када је народни посланик затечен у извршењу кривичног дела за које је прописана казна затвора у трајању дужем од пет година и тада може бити притворен без одобрења Народне скупштине. Када су у питању Влада и њени чланови, тело које је према чл. 30 Пословника Владе⁵⁵ надлежно за имунитетска питања је административна комисија која „предлаже Влади начин одлучивања о имунитету“. Међутим, у склопу одредаба о начину одлучивања Народне скупштине, чл. 105 ст. 2 тач. 7 Устава предвиђено је да већином гласова народних посланика скупштина „*укида имунитет народним посланицима, председнику Републике, члановима Владе и Заштитнику грађана*“. Према чл. 65 Пословника Народне скупштине,⁵⁶ надлежно тело је Одбор за административно-буџетска и мандатно-имунитетска питања и оно одлучује о „*питањима усвојивања или укидања имунитета народног посланика и друћих изабраних лица, у складу с Уставом и законом*, и о томе Народној скупштини подноси предлог одлуке“. Другим речима, имајући у виду цитиране одредбе, може бити спорно ко је властан да одлучује о имунитету чланова Владе, а нарочито, због изричите уставне норме, о његовом укидању – Влада или Народна скупштина. Ако бисмо се задржали на строго језичком тумачењу Устава, о успостављању имунитета би одлучивала Влада, а о укидању већ датог имунитета Народна скупштина. Напротив, циљно тумачење би налагало искључиву примену чл. 134 Устава јер није логично да о „*две стране исте медаље*“ одлучују два различита тела.⁵⁷ Уз то, и када је у питању доношење одлуке у погледу имунитета судија, јавних тужилаца, чланова Високог савета судства, чланова Високог савета тужилаштва, вреди принцип „*ко бира–одлучује*“ (мада истини за вољу, ове категорије нису изричито наведене у чл. 105 Устава). У сваком случају, требало би размислити у правцу отклањања ове недоследности.

Када је реч о кривичном поступку, непостојање одобрења надлежног органа је разлог за прекид истраге (чл. 307, ст. 1 тач. 2 ЗКП), те одбацивање

54 По природи ствари, а с обзиром на условљеност казном затвора, ради се о кривичном и прекршајном поступку.

55 *Службени гласник РС*, бр. 61/2006 – пречишћен текст, 69/2008, 88/2009, 33/2010, 69/2010, 20/2011, 37/2011, 30/2013, 76/2014 и 8/2019 – др. уредба.

56 *Службени гласник РС*, бр. 20/12 – пречишћен текст.

57 У том смислу се изјашњавала и ранија судска пракса по истоветној одредби претходног Устава нашавши да је: „Влада Србије надлежна да одлучује о примени имунитета према председнику владе и уколико се донесе закључак да се примени имунитет, одбациће се оптужни акт“. Решење Окружног суда у Београду Кз. 2862/04 од 18.11.2004. и Решење Првог општинског суда у Београду К. 1662/03 од 03.6.2004. године – из Билтена Окружног суда у Београду, бр. 66/2005.

оптужнице, оптужног предлога или приватне тужбе (чл. 339 ст. 2, чл. 416 ст. 1 тач. 2 ЗКП и чл. 502 ЗКП). У случају да је успостављен имунитет, рокови у односном поступку не теку (чл. 103 ст. 5 Устава). У том делу су релевантне и одредбе КЗ у погледу мировања застарелости.⁵⁸ Према чл. 104 ст. 2, 5 6 КЗ, застарелост не тече за време за које се по закону гоњење не може отпочети или наставити, при чему сваким прекидом ови рокови почињу да теку изнова, а настаје у сваком случају кад протекне двоструко време које се по закону тражи за застарелост кривичног гоњења. Осим тога, уколико се сам народни посланик не позове на имунитет, Народна скупштина свеједно може да му успостави имунитет (чл. 103 ст. 6 Устава). Надаље, када је у питању редовни поступак (поводом кривичних дела за које је прописана казна затвора преко осам година), према чл. 417 ст. 1 тач. 2 ЗКП уколико је оптужница одбачена због непостојања одобрења, кривични поступак ће се наставити на захтев овлашћеног тужиоца кад престану разлози из члана 416. став 1. тач. 2 ЗКП, дакле, уколико се накнадно прибави одобрење. Међутим, по слову исте одредбе, кривични поступак се неће наставити ако је надлежни државни орган повукао накнадно дато одобрење за кривично гоњење.⁵⁹ Исто важи и за сумарни поступак. Наиме, у складу са чл. 495 ЗКП, уколико није нешто посебно прописано за поступање у скраћеном поступку, сходно ће се примењивати остале одредбе ЗКП (већ наведени чл. 502 ЗКП у случају непостојања одобрења за кривично гоњење предвиђа одбацивање оптужног предлога или приватне тужбе, те примена чл. 416 и 417 ЗКП). Другим речима, ЗКП постојање одобрења надлежног органа третира као околност која привремено спречава вођење кривичног поступка, па у том смислу орган поступка доноси одлуке које нису мериторног карактера, па самим тим не спречавају поновно вођење поступка у случају доношења решења којим се оптужба одбацује. Тако је у закону. А каква су теоријска гледишта?

У доктрини се срећу поделе на кривичноправни (потпуни и делимични, одн. апсолутни и релативни) и кривичнопроцесни (потпуни и делимични) имунитет у зависности од тога да ли утичу на (не)постојање кривичног дела (сваког или појединог) или (не)могућност вођења кривичног поступка.⁶⁰ Надаље, ове две врсте имунитета се препознају и као имунитет неодговорности (индемнитет) и имунитет неповредивости. Први трајно искључује одговорност у материјалноправном смислу (нема кривичног дела или прекршаја), а други представља сметњу у процесном смислу (не може се покренути/ водити кривични или прекршајни поступак).⁶¹ У контексту неодговорности

58 И. Вуковић, *op. cit.*, 563.

59 Г. П. Илић *et al.*, *Коментар Законика о кривичном процесу*, Службени гласник, Београд, 2016, 956.

60 М. Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014, 128–129; Б. Бановић, С. Бејатовић, *Кривично процесно право Ојшшии гео*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2019, 31

61 В. Петров, И. Вуковић, „Имунитет неодговорности посланика – уставноправни и кривичноправни поглед“, *Српска полијичка мисао*, 2/2015, 278–279.

за изнето мишљење у вршењу своје функције са једне и вези са коруптивним кривичним делима са друге стране, вреди поменути закључке из домаће литературе у погледу једног случаја из америчке праксе. Уистину, реч је о народним посланицима, али с обзиром на сходну примену одредаба и на чланове Владе, ове налазе можемо третирати парадигматски. Наиме, у случају *United States v. Brewster*, поставило се питање кривичне одговорности америчког сенатора за примање одређене суме новца у замену за његов глас. Првостепени суд је био на становишту да имунитет неодговорности делује чак и на примање мита, док је Врховни суд заузео супротан став – да имунитет не делује, те да нема сметњи за гоњење сенатора, будући да вршење службене радње (као такве) није обележје бића примања мита, одн. продаја гласа јесте кажњива.⁶² Овде је акценат, дакле, на имунитету неодговорности у потпуном смислу – за вршење кривичног дела приликом изношења мишљења у обављању своје (посланичке/министарске) функције. Мишљења смо да у оваквим и сличним случајевима имунитет неодговорности не би могао да заштити његове носиоце од кривичног гоњења због очигледног вршења кривичног дела. Међутим, питање имунитета се „протеже“ и на друга – „класична“ кривична дела, односно она која нису уско везана за непосредно вршење функције.⁶³ У том случају бисмо могли расправљати о процесном имунитету о ком суштински одлучују административна тела. Такође, с обзиром на запређене казне и одредбу о „затицању учиниоца *in flagranti*“, чини се да би и кривичноправни и кривичнопроцесни имунитет били неделотворни за учиниоца (кривично гоњење би било релативно лако) када су у питању коруптивна кривична. Теже питање је, међутим, колико је уопште могуће затећи учиниоца у вршењу оваквих кривичних дела у „реалном времену“.

Неспорно је да имунитет појединих категорија лица у нарочито битним областима деловања треба да постоји управо да би се онемогућили притисци и злоупотребе „претњама о покретању различитих поступка“, па и у погледу политичке корупције. Уосталом, једну од битних повреда одредаба кривичног поступка представља и повреда поводом постојања одобрења надлежног органа (чл. 438 ст. 1 тач. 7 ЗКП). Осим тога, повреду права окривљеног на

62 Наведено према: *ibid.*, 287–288.

63 Тако је нпр. у погледу кривичног дела Грађење без грађевинске дозволе из чл. 219а КЗ, Апелациони суд у Крагујевцу донео Решење бр. Кж2-248/19 дана 08.5.2019. године нашавши: да је „правилно првостепени суд поступио када је, у смислу одредбе чл. 507 ст. 3 ЗКП, одбацио оптужни предлог, будући да је правилно утврдио да су се у току главног претреса појавиле околности које привремено спречавају вођење кривичног поступка, у смислу одредбе чл. 416 ст. 1 тач. 2 ЗКП, имајући у виду да се у конкретном случају ради о лицу, које је народни посланик, што је неспорно утврђено од стране првостепеног суда, па дакле ово лице ужива имунитет и не може бити притворено, нити се против њега може водити кривични или други поступак у којем се може изрећи казна затвора, без одобрења Народне скупштине, како је то, поред осталог, прописано чл. 103 Устава Републике Србије“.

непристрасан суд као елемент права на правично суђење, представља и ситуација постојања „вишеструке процесне улоге коју је имао судија ... , било као члан Високог савета судства који је гласао за доношење одлуке да се окривљеном, изборном члану Високог савета судства из реда судија, укине имунитет и одобри одређивање притвора; било као судија био члан већа које је донело решење ... ; затим као председник већа које је донело пресуду ... и коначно, као члан већа које је донело оспорену другостепену пресуду“.⁶⁴ Међутим, проблем се јавља када носиоци тих важних функција злоупотребљавају своја Уставом и законима гарантована права. Делује да су GRECO препоруке усмерене управо на тај сегмент. Ова препорука се делом ослања и на мишљење Венецијанске комисије у вези са важношћу разликовања политичке, правне и посебно кривичноправне одговорности чланова Владе, где ова потоња не би требало да одудара од општих правила која важе за „обичне учиниоце“. Наравно, све у складу са принципом правичног вођења кривичног поступка и осталим системским правилима.⁶⁵ Аргумент за предлагање XIV препоруке на начин на који је то учињено се у највећој мери наслања на чињеницу истакнуту у ставу 109 Извештаја петог круга евалуације „да је неколико лица на највишим извршним функцијама процесуирано за кривична дела корупције, посебно у поређењу са наводима о сукобу интереса о којем се нашироко извештавало у медијима и да су сви процесуирани након што су напустили функцију, тј. није било одлука да се укине имунитет овим лицима од 2015. године до усвајања овог извештаја“. То нас опет наводи на закључак да се највећи број предлога за кориговање правила тиче примене, а не саме норме. Свакако, када је у питању одлучивање о имунитету, с обзиром на то да се ради о једном комплексном правном институту који има озбиљне кривичноправне ефекте, у будућности би ваљало размислити о могућим изменама прописа, макар у погледу одређивања тела надлежних за одлучивање о давању/ускраћивању одобрења, њиховом саставу и процедурама.⁶⁶ Речју, ове недоумице би требало решити на нивоу опште норме, независно од коруптивних кривичних дела као таквих.

64 Пресуда Апелационог суда у Београду, Посебно одељење КжЗ-По1 1/21 од 01.10.2021. године.

65 European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) Report on the Relationship between Political and Criminal Ministerial Responsibility, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2013\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2013)001-e), 08. април 2024.

66 Ово питање се сматрало проблематичним и пре непуну деценију и по са тврдњама да „проблем настаје у пракси јер прво скупштински одбор који је надлежан за скидање имунитета државних функционера, добија тужилачки извештај о случају, кривичну пријаву и друге доказе. На тај проблем указује и Европска комисија, која сматра да је врло опасно то што су надлежном одбору дата превелика овлашћења, већа од оних која су Уставом дата скупштини, као и да је дошло до преношења овлашћења са правосуђа на политичаре“. Могуће укидање имунитета министрима и посланицима, <https://www.politika.rs/scc/clanak/181614/Moguce-ukidanje-imuniteta-ministrima-i-poslanicima>, 8. април 2024.

*

Треба приметити да је (пр)оцена међународних тела у погледу предмета надзора унеколико ужа и казуистичнија од „духа“ домаћег система. То не чуди јер су евалуације, директиве, али и конвенције махом – „циљане“. Међутим, прихватање таквих сугестија и упутстава не треба увек да буде „дословно“ и „по аутоматизму“. Од фундаменталног значаја је системско и циљно сагледавање оваквих и сличних предлога и, у случају њиховог прихватања, уношење у домаће прописе на начин који прати структуру и бит односног закона и „не искаче“ вештачки. Конкретно, на примеру одредаба о просторном важењу, увидели смо да није било неопходно еnumerативно навођење коруптивних кривичних дела, већ је тражени ефекат постигнут једном генералном формулацијом. Осим тога, законски акт као формални извор права који садржи опште норме на тај начин задржава и своју „општу природу“. Са изузетком неких недоследности које и мимо GRECO препорука постоје у националном систему а тичу се правила о имунитету, ако бисмо закључке у погледу ових смерница свели на једну сумарну реченицу, радило би се о неопходности ефикасније примене постојећих норми које су претежно усклађене са захтевима међународне заједнице.

4. ЗАКЉУЧАК

У преамбули UNCAC се каже да корупција није локална ствар, већ транснационална појава која погађа сва друштва и привреде. Без обзира да ли је реч о превенцији или репресији, појам корупције је у бити исти. Према томе, и у домаћој пракси наилазимо на одлуке у којима је једно у основи коруптивно деловање и дисциплински преступ и кривично дело.⁶⁷ Оно у чему се ови аспекти разликују је поље реакције – кривичноправни

67 Пресуда Врховног касационог суда, КЗЗ 245/2020 од 13.5.2020. године: „У дисциплинском поступку, правноснажним решењем Дисциплинског старешине Полицијске управе за град Београд број ... је утврђена дисциплинска одговорност АА и за учињене наведене тешке повреде службене дужности (понашање супротно Кодексу полицијске етике које штети угледу службе или нарушава односе међу запосленима и незаконит, несавестан, немаран рад или пропуштање радње за коју је запослени овлашћен, а који су проузроковали или су могли да проузрокују штету или незаконитост у раду) ... изречена му је дисциплинска мера распоређивање на друго радно место на којем се обављају послови за које је као услов прописана непосредно нижа стручна спрема у трајању од 6 месеци (...) Због кривичног дела примање мита из члана 367 став 1. КЗ, а пресудом Вишег суда у Београду ... окривљени је за ово кривично дело оглашен кривим и осуђен на казну затвора у трајању од 7 (седам) месеци“. Исти суд је закључио да „без обзира на чињеницу што је дисциплински, а затим и кривични поступак вођен због догађаја који произлази из истих чињеница (подв. аут), у конкретном случају није испуњен критеријум да су оба поступка вођена по 'кривичној оптужби'... те да се не ради о повреди начела *ne bis in idem*“.

механизми сходно природи ове гране права делују када се ради о најтежим видовима повреде правом заштићених добара.

Међународни документи и стандарди представљају битну карику у нормативном оквиру који примењује једна земља. Наравно, не на уштрб власти тог суверенитета. Видели смо да „репресивна питања“ којима се баве Конвенција Уједињених нација против корупције (UNCAC) и део препорука Групе држава Савета Европе за борбу против корупције (GRECO) могу имати значајне ефекте за функционисање и међународно препознавање државе „по добром“ или „по злу“. Акцент је на њиховој ваљаној примени. Међутим, утврдили смо и да се такве сугестије могу уважити одговарајућим поштовањем базичних постулата домаћег правног система. Разуме се – када су такве интервенције, посебно на легислативном плану, оправдане и сврсисходне.

Било би илузорно тврдити да се корупција апсолутно може „прочитати“, како превентивним, тако и репресивним мерама. Но, то не значи да треба „дићи руке“, већ да је неопходно учинити онолико колико је могуће да би се смањио њен домашај и то употребом индивидуалних и колективних ресурса. Првих, кроз антикоруптивну културу и понашање, а других кроз адекватну примену и континуирано унапређење постојећих механизма за спречавање и сузбијање корупције на националном и међународном плану. Мада овако постављени циљеви нису недостижни, то свакако није лак задатак будући да је корупција ту „од памтивека“. Јер на концу, подсетићемо се да је још Данте у чувеној „Божанственој комедији“ тзв. подмигљивце (одн. варалице) сместио у пету јаругу осмог круга пакла када „за новац издају интересе заједнице“, говорећи о „граду где 'не' постаје 'да' захваљујући парама“.⁶⁸

ЛИТЕРАТУРА

- Алигијери Д., *Божанствена комедија – Пакао*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1998.
- Бановић Б., „Корупција као константни безбедносни ризик“, *Зборник радова – Друџа меморијална научна конференција „Предрај Марић“*, (ур. Н. Стекић и М. Милошевић), Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2023, 18–32.
- Бановић Б., Бејатовић С., *Кривично процесно право Ојштин гео*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2019.
- Бановић Ј., „Казненоправна димензија пословне тајне у светлу новог Закона о заштити пословне тајне“, *Савремени проблеми правног система Србије – Прилози пројекту 2022*. (ур. М. Живковић, М. Лукић Радовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2023, 259–276.

68 Д. Алигијери, *Божанствена комедија – Пакао*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1998, стих 42, 144–145.

- Бановић Ј., *Двојна природа нехаја у кривичном праву*, докторска дисертација, Универзитет у Београду – Правни факултет, 2022.
- Brooks G. et al., *Preventing Corruption Investigation, Enforcement and Governance*, Palgrave Macmillan, UK and US, 2013.
- Васић Р., Јовановић М., Дајовић Г., *Увод у право*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2023.
- Вујаклија М., *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 2009.
- Вуковић И., *Кривично право Ойштии гео*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2021.
- Делић Н., *Кривично право Посебни гео*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2021.
- Delić N., „Krivičnopravni aspekt borbe protiv korupcije”, *Finansijski kriminalitet i korupcija* (ur. J. Kostić, A. Stevanović), Institut za uporedno pravo, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2019, 7–35.
- Ђurović L., Diligenski T. P., *Analiza kompatibilnosti anti-korupcijskog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU i međunarodnim standardima*, Prevencija i borba protiv korupcije EuropeAid/138423/DH/SER/RS 2017/386–597, 2018.
- Илић А., *Медији, криминализицији и судови*, Службени гласник и Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2018.
- Илић Г. П. et al., *Коментар Законика о кривичном процесу*, Службени гласник, Београд, 2016.
- Коларић Д., „Корупција и одговорност правних лица за кривична дела“, *Наука, безбедности, полиција*, 2/2006, 101–114.
- Kofele-Kale N., *Combating Economic Crimes – Balancing Competing Rights and Interests in Prosecuting the Crime of Illicit Enrichment*, Routledge, London and New York, 2012.
- Милошевић М., *Кривично право – посебни гео: изабране инкриминације за студије наука безбедности*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2022.
- Muzila L. et al., *On the Take Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption*, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, Washington DC, 2012.
- Pasculli L., Ryder N., „The global anti-corruption framework Lights, shadows and prospects”, *Corruption, Integrity and the Law Global Regulatory Challenges* (eds. N. Ryder, L. Pasculli), Routledge, London and New York, 2020, 3–13.
- Петров В., Вуковић И., „Имунитет неодговорности посланика – уставноправни и кривичноправни поглед“, *Српска полицијска мисао*, 2/2015, 275–294.
- Plaicarsky C., *Nezakonito bogaćenje – Analiza modela u Republici Srbiji*, Prevencija i borba protiv korupcije EuropeAid/138423/DH/SER/RS 2017/386–597, 2019.
- Radisavljević I., „Krivično delo nezakonitog bogaćenja”, *Kaznena reakcija u Srbiji XI deo* (ur. Đ. Ignjatović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd, 2021, 312–329.

- Ruggiero V., "Italy Who corrupts whom?", *Corruption and Organized Crime in Europe Illegal partnerships* (eds. P. Gounev, V. Ruggiero), Routledge, London and New York, 2012, 144–159.
- Stojanović Z., "Illicit enrichment of public officials as a criminal offence?", *Časopis Studia Iuridica Montenegrina*, 1/2019, 23–34.
- Carloni E., Cantone R., "Limits of Corruption Repression and New Prevention Policies", *Understanding and Fighting Corruption in Europe – From Repression to Prevention* (eds. E. Carloni, M. Gnaldi), Springer, Switzerland, 2021, 5–23.
- Шкулић М., *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014.

ПРАВНИ ПРОПИСИ, ОДЛУКЕ И ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

- Пресуда Европског суда за људска права, *Zschüschen v. Belgium*, 23572/07 од 02.5.2017.
- Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 558/23 од 28.9.2023. и Пресуда Вишег суда у Београду, ПОСК К. По4 бр. 28/22 од 29.12.2022. – из Билтена Вишег суда у Београду, бр. 94/2023.
- Пресуда Врховног касационог суда, К33 245/2020 од 13.5.2020. године.
- Решење Апелационог суда у Крагујевцу бр. Кж2-248/19 од дана 08.5.2019. године.
- Решење Окружног суда у Београду Кз. 2862/04 од 18.11.2004. и Решење Првог општинског суда у Београду К. 1662/03 од 03.6.2004. године – из Билтена Окружног суда у Београду, бр. 66/2005.
- Пресуда Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж3-По1 1/21 од 01.10.2021. године.
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима – ЗМППКС, *Службени иласник РС*, бр. 20/2009.
- Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против корупције, *Службени лист СЦГ – Међународни ујевори*, бр. 12/2005.
- Закон о спречавању корупције – ЗСК, *Службени иласник РС*, бр. 35/2019, 88/2019, 11/2021 – аутентично тумачење, 94/2021 и 14/2022.
- Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције – ЗОНДО, *Службени иласник РС*, бр. 94/2016, 87/2018 – др. закон и 10/2023.
- Законик о кривичном поступку – ЗКП, *Службени иласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.
- Кривични законик – КЗ, *Службени иласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
- Закон о одговорности правних лица за кривична дела – ЗОПЛКД, *Службени иласник РС*, бр. 97/2008.

- Образложење Предлога Закона о спречавању корупције, http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/2019/1630-19.pdf, 30. март 2024.
- Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела – ЗОИПКД, *Службени гласник РС*, бр. 32/2013, 94/2016 и 35/2019.
- Закон о утврђивању порекла имовине и посебном порезу – ЗУПИПП, *Службени гласник РС*, бр. 18/2020 и 18/2021.
- Закон о банкама – ЗОБ, *Службени гласник РС*, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.
- Закон о полицији – ЗП, *Службени гласник РС*, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018.
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма – Варшавска конвенција, *Службени гласник РС*, бр. 19/09.
- Закон о потврђивању Кривичноправне конвенције о корупцији – КПКК, *Службени лист СРЈ – Међународни ујовори*, бр. 2/02, *Сл. лист СЦГ – Међународни ујовори*, бр. 18/05.
- Закон о потврђивању Додатног протокола уз Кривичноправну конвенцију о корупцији – ДПКПКК, *Службени гласник РС*, бр. 102/07.
- Закон о потврђивању Грађанскоправне конвенције о корупцији – ЗГКК, *Службени гласник РС – Међународни ујовори*, бр. 102/2007.
- Устав Републике Србије – Устав, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006 и 115/2021.
- Пословник Народне скупштине, *Службени гласник РС*, бр. 20/12 – пречишћен текст.
- Пословник Владе, *Службени гласник РС*, бр. 61/2006 – пречишћен текст, 69/2008, 88/2009, 33/2010, 69/2010, 20/2011, 37/2011, 30/2013, 76/2014 и 8/2019 – др. уредба.
- Corruption Perceptions Index, <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/srb>, 31. март 2024.
- Статистика коруптивних кривичних дела, <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/33769/statistika-koruptivnih-krivicnih-dela-.php>, 31. март 2024.
- Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on combating corruption, replacing Council Framework Decision 2003/568/JHA and the Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union and amending Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council, May 3, 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A234%3AFIN>, 1. април 2024.
- Извештаји о усклађености – GRECO препоруке: I, II, III, IV и V круг евалуације, <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/serbia>, 6. април 2024.
- European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) Report on the Relationship between Political and Criminal Ministerial Responsibility, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2013\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2013)001-e), 8. април 2024.
- Могуће укидање имунитета министрима и посланицима, <https://www.politika.rs/scc/clanak/181614/Moguće-ukidanje-imuniteta-ministrima-i-poslanicima>, 8. април 2024.

*Jovana Banović, PhD**

ALIGNMENT OF NATIONAL CRIMINAL LAW WITH INTERNATIONAL DOCUMENTS AND STANDARDS IN THE SUPPRESSION OF CORRUPTION

Summary

The subject of this article will be the analysis of the repressive aspects of corruption, particularly those related to aligning normative solutions with international documents and standards. The focus of the paper will be on the United Nations Convention against Corruption (UNCAC), as well as the recommendations of the Group of States against Corruption (GRECO) within the framework of the evaluation procedure of the Republic of Serbia by this international body (especially regarding the immunity of certain categories from the fifth evaluation round). These documents are recognized as a valuable subject for scientific analysis because it seems that over time, they have been somewhat “inhibited” by the directives of the European Union. This is the reason why the harmonization of Serbian law with relevant directives will be less elaborated (only in the context of the Proposal for an EU Directive on combating corruption, which partly relies on UNCAC). In connection with this, there will also be a discussion on the potential criminalization of illicit enrichment. The assumption is that adequate understanding and implementation of international standards can contribute to a more effective application of existing regulations, but to the level that they “fit into” the legal nature of the domestic legal system.

Keywords: corruption, corruption offences, international documents and standards, UNCAC, GRECO, illicit enrichment.

* Assistant professor, University of Belgrade – Faculty of Security Studies, jovana.banovic@fb.bg.ac.rs.